

ლიცენზირებული სამყარი

საშუალო მსწავლელთა კავშირის გაერთიანება „საშუალო მსწავლელთა“ ლაგატიკა
№8, 24 აპრილი, (თბილისი), 2016 წელი

არქეოლოგიური კოლექციები სამყარის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმში

ჩვენი გაზეთის წინა ნომერში შემოგთავაზეთ რუბრიკა „ექსპონატები ლაგატიკაში“. რომლის მიზანია სამყარის რაიონის სამუზეუმო გაერთიანების საქმიანობისა და იმ ადამიანების უკეთ გაჩვენება, რომლებიც უდიდეს მამულიშვილოებს მისიას - შემოყვანილი ისტორიის მომავალი თაობებს, საოჯარო პროფესიონალიზმითა და პასუხისმგებლობით ასრულებენ ნიშნის განმავლობაში. სასიხარულოა, რომ რუბრიკას ჩვენი საზოგადოების ერთპიროვნულად დადებითი შეფასება მოჰყვა. გვინდა, წინა ნომერში გაპარული ტექნიკური უზუსტობა შევასწოროთ - სამყარის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმში 100 000 ექსპონატს მოიყვას, აქვან კი, ელექტრონულად 45 000 ექსპონატია აღრიცხული.

ამჯერად, ვესაუბრებით სამყარის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის არქეოლოგიური კოლექციების მრეკლას, ისტორიკოსს, ბატონ კონდო ქვიციანიძეს.

ბატონო კონდო, ჩვენი საყვარელი კრძალული შეკითხვით დავინუთოთ: როდის დაიწყო მუზეუმში მუშაობა და რაში მდგომარეობს არქეოლოგიური კოლექციების მრეკლასი?

- სამყარის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმში 1990 წლიდან ვმუშაობ. მუზეუმის არქეოლოგიური კოლექციების მრეკლასის მთავარი მოვალეობა მუზეუმის არქეოლოგიურ მასალაზე ზრუნვა, მათი დარევა, მოვლა-პატრონობა, შესწავლა და მათი პოპულარიზაციაა. ნივთი დარეულად არ ითვლება, თუ ის შესწავლილი არ არის. აქ დარეული 100 ათასზე მეტი ექსპონატია 80 ათასი ერთეული არქეოლოგიური მასალის ეკუთვნის, რომელიც სხვადასხვა დროსა და სხვადასხვა არქეოლოგიური ძეგლებიდან შემოტანილი ექსპონატებს მოიყვას. ყველაზე აღინათვლია შემთხვევით მოპოვებული არქეოლოგიური ექსპონატები, ანუ რეგიონის სხვადასხვა კუთხეში, ამა თუ იმ პიროვნების მიერ, შემთხვევით აღმოჩენილი ნივთები: შრომისა და საზრუნველი იარაღები, კერამიკა, სამკაულები, ტანსაცმლის ნაწარმი, ანტიკური ნივთები და ა. შ. რომლებიც აღმოჩენილია ჩვენი რაიონის სოფლებში: ნაღვლიში, ნაწარგორში, ტკოტში, ფლევში, ქვიციანში, ტეხერში, სურამში და სხვა. გვაქვს ქარელის რიონიდან (სოფლები: ანაო, ბრეძა, შაქმაქეთი, ანუხლო) და ბორჯომის რაიონიდან (სოფ. დვინი) შემოტანილი ნივთები.

აღსანიშნავია ის, რომ ამჟამად მუზეუმში გვმავს შემთხვევით მოპოვებული არქეოლოგიური მასალის კატალოგის რამდენიმე ნივთად გამოჩენას. მის მომზადებაში დიდი წვლილი მიუძღვის სამყარის არქეოლოგიური ექსპედიციის უფილო ხელმძღვანელს, ბ. ნ. შიძინაძეს და მის მუშაებს, ქ. ნ. თამარ სახვაცეს, რომელმაც სრულიად უანგაროდ მოახდინა ამ დიდძალი მასალის ჩახატვა. შემთხვევით მოპოვებული ექსპონატების გარდა, არქეოლოგიური მასალის დიდი ნაწილი მუზეუმში შემოსულია სისტემური, მეცნიერული არქეოლოგიური გათხრების შედეგად.

1976 წლიდან, ჩვენს რაიონში არქეოლოგიურ გათხრებს აწარმოებდა საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის არქეოლოგიური კვლევის ინსტიტუტის სამყარის არქეოლოგიური ექსპედიცია, ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორის, არქეოლოგ ალექსანდრე რამიშვილის ხელმძღვანელობით. იმ პერიოდისათვის ბატონი თამარ ლაგატიკა მუზეუმის ახალი დირექტორი იყო და განსაკუთრებული ინტერესს იჩენდა ამ ექსპედიციის მიმართ. მნიშვნელოვანია ის ფაქტი, რომ მუზეუმის თანამშრომელთა დიდი ნაწილი მონაწილეობდა გათხრებში, რომელიც სამყარის რაიონის სოფ. ნაღვლიში, მიქელანთ ვერხვების სამაროვანზე მიმდინარეობდა. აქ გათხარა ძვ. წ. XVII-XV საუკუნეებით დათარიღებული 150 სამარხი. ჩვენთან, მუზეუმში, მეორე სართულზე ხდებოდა ამ ექსპონატების პირველადი დამუშავება, განმეობა. ბატონმა ალექსანდრე რამიშვილმა მთელი ეს მასალა, რარ ექსპედიციის შედეგად იქნა მოპოვებული ჩვენს

მუზეუმს გადასწავ. ასე, რომ ნაღვლის სამაროვანის მასალა ერთ-ერთი შესანიშნავი კოლექციაა, რომელიც მთლიანად სამყარის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმშია დარეული.

რაში მდგომარეობს ამ მასალის უნიკალურობა, რითა იგი განსაკუთრებული?

- ეს არის შუადან გვიანი ბრინჯაოს ხანაზე გარდასული პერიოდი, რომელიც იმდენად დამახასიათებელია შესაბამისი ეპოქისათვის, რომ რიგი არქეოლოგიებისა საჭიროდ მიიჩნევა ამ ეპოქის წაკე პერიოდად გამოყოფას. ნაღვლის სამაროვანი შესაბამისი ეპოქის ეტალონურ ძეგლად არის მიჩნეული. ამ სამაროვანიდან 58 ნივთი გავაწვინეთ ინგლისში, ოქსფორდის უნივერსიტეტის აშშ-ის მუზეუმში და კავკასიის არქეოლოგიის საგამოფენო სივრცეში სამი ვიტრინა აქვს დათმობილი. თავდაპირველად, ეს ექსპონატები 10 წლის ვადით იქნა გავაწვინილი 1997 წელს. ვადის გასვლის შემდეგ, ისევ გავრძელებ მათი იქ დარევა, ეს ჩვენი სურვილიც იყო, რადგან ამ ნივთების ანალიზი მუზეუმში, ისევე როგორც გვაქვს და მათი პოპულარიზაციისათვის სჭირდება, იქ იყოს.

ექსპედიციამ ნაღვლიში აწარმოა გათხრები საჩხერის გორა-ნამოსახლარზე, რომელიც სოფლიდან 2 კმ-ში მდებარეობს. აქ გათხარა გვიანი ბრინჯაოს ხანის ნამოსახლარი. ამ ძეგლის მთელი არქეოლოგიური მასალა სამყარის მუზეუმშია დარეული.

ნაღვლის შემდეგ, 1984 წლიდან, ექსპედიციამ მუშაობა განაგრძო სოფელ ნაწარგორში, სადა გათხარა გორა-ნამოსახლარი და სამაროვანი.

ნაწარგორის გორა-ნამოსახლარი მრავალფენიანი არქეოლოგიური ძეგლია, რომლის კულტურული ფენის სიღრმე 12 მ-მდე აღწევს. აქ მოსახლეობის კვალი ადრე ბრინჯაოს ხანიდან (ძვ. წ. III ათასწლეული) ანტიკური ხანის ჩათვლით შეიძინება. არქეოლოგიურმა ექსპედიციამ გორა-ნამოსახლარზე მრავალრიცხოვანი და მრავალფეროვანი მასალა მოპოვა (კერამიკა, ქვის, ხისა და ძვლის მასალა).

გორა-ნამოსახლარის სამხრეთით, ფლევლას ლელოს ვაღმა, ფარდობზე მდებარეობს ნაწარგორის მრავალფენიანი სამაროვანი, სადა ათასწლეულების განმავლობაში გორაზე მცხოვრები ხალხი იკრძალვებოდა. სამაროვანზე გათხარა ადრე ბრინჯაოს, გვიანი ბრინჯაო-ადრე რკინისა და ანტიკური ხანის 1000-ზე მეტი სამარხი. ეს მასალა სამყარის მუზეუმის კუთვნილებდა.

აგრეთვე, 2011-2012 წლებში, სოფელ ნაწარგორში, გორა-ნამოსახლარზე გათხრებს აწარმოებდა საქართველოს ეროვნული მუზეუმისა და ვენერის კა-ფოსტარის უნივერსიტეტის ერთობლივი ექსპედიცია, რომლის მიერ მოპოვებული მთელი არქეოლოგიური მასალა - რამდენიმე ათასი ექსპონატი, ამჟამად, გომის ბაზაზე განთავსებული და მზადდებდა სამყარის მუზეუმისათვის გადასაცემად. ასე, რომ არქეოლოგიური მუზეუმის არ გააჩნია იმდენი ექსპონატი, როგორც სამყარის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმს. ამის დასტურად, შემიძლია, ვითხრა, რომ 2012 წელს, პროფესორების - ალექსანდრე ნონიძე-სა და ამირან თავართქილაძის ავტორიტეტით გამოიქვეყნა ნივთი „საქართველოს 100 მუზეუმი“, სადა ორი გვერდი ეთმობა სამყარის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმს. „ამ მუზეუმის ექსპონატთა მრავალფეროვანი შემადგენლობა არაა ერთი რაიონის, არამედ რამდენიმე ქვეყნის ერთობლივი მუზეუმის დასამუშავება“ - აღინიშნა ნივთში.

2001 წელს, გერმანიის ქალაქ ზოხუმის სამთო მუზეუმში მოეწყო გამოფენა - სახელწოდებით: „საქართველო მეტალოგიის უძველესი კერა, - საგანძური ოქროს ხანის ქვეყნიდან“. ამ გამოფენაზე, საქართველოს სხვადასხვა მუზეუმიდან ნარდგენილი 1000-მდე ექსპონატს შორის, 182 ერთეული სამყარის მუზეუმიდან იყო წარმოდგენილი. გამოფენამ დიდი მონონება დაიმსახურა. ჩვენი მუზეუმის ბრინჯაოსა და რკინის ნივთები (სატევრები, რულები, მუშისპირები, სამკაულები) მიკროსკოპის ქვეშ გაინიშნა, მოხდა

მათი რესტავრაცია და ეს უნიკალური ნივთები, ამჟამად მუზეუმის ფონდში, სეიფებშია დარეული და ახალი საგამოფენო სივრცეს ელის.

სამაყო, მართლაც, შენია სამყარს... ამიტომაც, ასეთი მდიდარი და მრავალფეროვანი სიძველის დარევა და მოვლა-პატრონობა ჩვენი მოვალეობაა, უპირველესად, როგორც უნივერსალი, გომის ბაზაზე, ძველი სკოლის კედლებში დარეული არქეოლოგიური მასალა საგამოფენო პირობებშია. სამომავლოდ, დღის წესრიგში ხომ არ დგას მათი უკეთეს პირობებში განთავსება?

- დღევანდელმა ხელისუფლებამ ჩვენს მუზეუმს სამყარში, ლომოურის ქუჩაზე ფონდსაგარეოების ორსართულიანი კაპიტალური შენობა გადასწავ, სადა მიმდინარე ნელს ჩატარდება სარემონტო სამუშაოები, რომლის შემდეგაც მუზეუმის მთელი ფონდები, მათ შორის, გომის ბაზაზე დარეული უამრავი არქეოლოგიური მასალა, რომელიც, მართლაც, საგამოფენო პირობებშია და სერიოზულ დარევას საჭიროებს, ამ შენობაში განთავსდება და ხელმისაწვდომი იქნება საზოგადოებისთვის როგორც მასალაზე სამუშაოდ, ასევე დათვალიერების თვალსაზრისითაც.

მომავალი წლისათვის გათვალისწინებულია მერან კოსტავას ქუჩაზე არსებული მუზეუმის რეაბილიტაცია.

ბატონო კონდო, დღეს, როგორ კომპიუტერული ტექნოლოგიების ეპოქა უსწრაფესად მოიქცა თითქმის ყველა სფერო და აღნაგობა, მომავალში ადამიანის შემრეული „ადამანიტი“ კი შეიძლება მოგვევლინოს სამყარის მხარეთმცოდნეობის, ხომ არ არსებობს იმის საფრთხე, რომ ყველაფერი ის, რაც კარგობის კეთილგონს შეუქმნის და შემოუნახავს და რასაც ტექნიკა და ტექნიკური კოლონიები ასე უფროსილოდებოთ, ერთ დღესაც ლიბილის მომგვრებად იქნეს ან, უარეს შემთხვევაში, უამრავი მარადიული სამარხი გაუჩინარდეს უგზო-უკვლოდ?.. მოკლედ რომ გკითხოთ, რამდენად არის საზოგადოების ინტერესი, მოვიდეს მუზეუმში წარსულის დასათვალიერებლად?

- საფრთხე, მართლაც, არსებობს... საზოგადოების დიდი ნაწილი, მანერდამინე, არ ინტერესდება ამით. თუმცა, თითოეული ჩვენგანი უნდა ეყვოდოს, ეს ინტერესი გამოიხვიოს, განსაკუთრებით, მუზეუმში უნდა იმუშაოს დამთვალიერებლის მოსაზრებად, როგორც ეს საზოგადოებრივ სფეროში. იქ არსებობს ისეთი მქა-ნიზში, რომელიც მეგობრების, ახლობლების წრეში ტრიალებს, ანუ ისინი თვითონ ახდენენ ერთმანეთის დაინტერესებას. მიმდინარე წლის მარტ-ივნისში, ჩვენი ხელმძღვანელობით, მუზეუმში მოეწყო გამოფენა - „სამყარის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმში დარეული ძველი სამაროვანი იარაღები“, სადა წარმოდგენილი იყო ჩვენი რაიონის სხვადასხვა კუთხეში აღმოჩენილი კაყის, ოხილიანის, ქვის, ბრინჯაოსა და რკინის უძველესი სამაროვანი იარაღები. გამოფენამ 1000-ზე მეტ დამთვალიერებელს, მათ შორის, - სკოლის მოსწავლეებს უმასპინძლა და დიდი მონონება დაიმსახურა. სამომავლოდ, არაერთი საინტერესო გამოფენა გვაქვს დაგეგმილი.

ბატონო კონდო, მადლობას გიხდით საინტერესო საყვარისათვის. წარმატებებს გისურვებთ. ჩვენს მკითხველს კი შევასხენებთ, რომ რუბრიკა „ექსპონატები ლაგატიკაში“ სამყარის რაიონის მუზეუმში მოლვანე, კიდევ არაერთ საინტერესო და თავისი საქმის პროფესიონალ ადამიანს წარმოგიდგინოთ.

P.S. ბატონი კონდო ექვნი შეილის მამა და სამი შეილიშვილი ბაბუა გახლავთ. მუზეუმის პარალილოგიად, იგი სამყარის მე-4 საყარო სკოლაში ისტორიასა და სამოქალაქო განათლებას ასწავლიდა. საზოგადოებრივ, მართლაც, ბევრი ექნება დიდი ოჯახის ხელმძღვანელს, თუმცა, სრული პასუხისმგებლობით მინდა, ვთქვა: მუზეუმში დარეული ექსპონატებზე ზრუნვა ოჯახითი განუყოფელი და სამასხისმგებლობა მინდა.

ესაყარა კვა ბაქრაძე

ლიტერატურული ხაზი

უცვად მონაწილე

(ედღენება ხაზის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის ფონდების მრეწველის - ქალბატონ ლამარა ყანჩაველის ნათელი სსოვნას)

23.11. 1959

ეს ჩვენ ვართ, ხაზის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის მომავალი ექსპონატები. ჯერ ერთმანეთს ხე-

მზია ლომიანიძე

რიანად არც კი ვიცი, მაგრამ იმედა, დღევანდელი „გიორგობის“ დღესასწაულის ერთად აღნიშვნის შემდეგ, უფრო დავახლოვდებით. ჩვენმა „ახალმა პატრონებმა“ ერთ დიდ ყუთში მოგვათავსეს.

სალამოს ორი მეგობარი შემოგვემატა. ერთი მათგანის სილამაზემ მაშინვე მოგვჭრა თვალი, როგორც კი ყუთს თავი ახადეს და ჩვენთან ფრთხილად შემოაწყურეს. კოლხური რელი ალმოჩნდა, ნაღვლიდან. თუმცა, გაწონდა დამთავრებული არ გვექონდა, რომ ერთმა ჩვენმა პატრონთაგანმა კვლავ თავისთან აიყვანა და დაიწყო გასინჯვა მისი მნიშვნელობის, დანიშნულებისა და ზეგრი ჩვენთვის გაუგებარი რამის შესახებ. რადგან ჩვენი ყუთის თავსახური ახალი იყო, დრო ვიხელოთ და გულდაგულ შევთვლიერეთ მისი კოხტად მოყვანილი ტანი და მშვენიერი, კუდაპრებილი ყუა - ნამონოლოგიო ქოველის გამოსახულებით. ერთხმად ვაღიარეთ, რომ კოლხური რელი, ჯერჯერობით, ჩვენს შორის უპირველესი იყო.

1961 წელი

დღეს ჩვენი დიდი სახლის - მუზეუმის გახსნის დღეა. დიდიდანვე ყუთიდან ამოგვანყეს, გაგვმინდეს და სახელდახელოდ გამართულ თაროებზე შემოგვასკუპეს. უკვე ზევნი ვართ, ორიათსამდე. ჩვენი უშუალო პატრონი გავიყვანით, ახალგაზრდა ქალბატონი, დიდრონი რისფერი თვალებით, რომელიმე თვალი გადაგვავლო თუ არა, იკითხა, სულ ეს არისო?

თითქოს გვეყვინა მისი ნათქვამი... თითოეული ჩვენგანი ხომ, ლამის, მთელი ეპოქის ჯვარისმტვირთველია. რამდენი რამ გვაქვს მისთვის მოსაყლო, თუმცა, იმედა, შევუყვარდებით. რაღა ხნით დაგვტოვებს და ის იყო, დიდი გრანიტის ხელსაფქვავი იმ ამბავს გვიყვებოდა თავისი ბიოგრაფიიდან, თუ როგორ მოჭრეს მისი ზორობა ტანი მოხელე კარებმა ზორობის ხეობის ერთ კლდეზე, რომ ჩვენს სანახავად უამრავი ხალხი შემოვიდა. ნინ ჩვენი „მთავარი პატრონი“ შემოუძღვა. „ბატონო ვარლამ“ (გურგენიძე), - ასე მიმართავდნენ მას. ცტუმრებს განემარტათ, რომ ჩვენი ხელით შეხება აკრძალული იყო. ჩვენ კი, კოპნიად ყელმოღერებულნი და გაპატრონებულნი, ღიმილით ვხვდებოდით პირველ დამთავრებულს, - ასე ერქვა ყველას, ვისაჩ ჩვენი გარეობა და ჩვენთან ურთიერთობა სურდა. ეს ყველაფერი ძალიან მოგვეწონა, თან ვერც კი შევნიშნეთ, ისე ვრდილობით მათთვის თავის მონონებანს. თუმცა, ჩვენი ამბების მოყოლა ზევრს არც აინტერესებდა. ასეთები ზერელედ გვათვლიერებდნენ და ყურადღებას მხოლოდ ჩვენს გარეგნულ იერზე ამხვილებდნენ. ზოგიერ, უფრო ღრმად იხედებოდა ჩვენს სულში. ერთი ახალგაზრდა დაჟინებით შეჰყურებდა სპილენძის ორპურათასს და თანხლებს გოგონას ეუბნებოდა, - ჩემი ზავშვობა გამიერებოდა, იმერეთში, ზებიაჩემი, სნორედ, ასეთ თასში ხარშავდაო ლელვის მურაბას. ჩვენი მეგობარი სანახელი, რაჭომლარე, უყურადღებოდ დარჩა მნახველთაგან. გული დაწყდა. ანა, იმას ახსოვს თუ ახსოვს მადლიანი შემოდგომა, ქარვისფერი ყურძნის მტვევებითა და სანახელში ჩასადგომად საგულდაგულოდ ფეხ-დაბანილი შარვალ-აკაპინებული ზიჯებით, ქუჩებზე შემოდგმული ფელამუშის ქვანებითა და გარდვიგარდმო გადებულ სარდანზე დაკიდებული ახლადამოვლენებული ჩურჩხელებით...

ოფიციურად გამოჩნდა, რომ დღეის ამას იქით მუზეუმის ექსპონატები გვქვია. გავიგეთ, რომ ჩვენი „უშუალო პატრონი“ - ქალბატონი ლამარა ყანჩაველია.

ამ ახალ წელს განსაკუთრებული ფუსფუსია. რაღა ოთხი გამოგვიყვანს. გვიხარია... დაგვალა ადამიანთა სევდის მოსმენამ. ჩვენი გვყოფნის...

უზარმაზარი ნივნები მოიტანეს, ე. წ. დავთრები და ქალბატონმა ლამარამ შიგ ალრიწვა დაიწყო. წერს ყველაფერს - ჩვენს ნარმოძველობას, იერსახეს, ზომას, ნონას, ფერს და ნელ-ნელა ავსებს კუმკრულად დახაზულ უამრავ უკრას. გვიხარია, რადგან ჩვენი ნამდვილი შენობის პროექტი დაიწყო: ხელში აყავართ, გვზომავენ, გვზონიან, უკირკიტენ ყველა ხაზსა და ფოსოს, თითოეული ფერის რელიეფებს ჩვენს სხეულზე. დღეს ერთი ჩვენგანით მოიხიბლნენ. შუადღეს აქეთ სულ მის გარშემო ტრიალებენ. ნივთის დასახელების გასწვრივ ჩანერეს „ჭვირული ბალოთ“, ნარმოძველობა ქვიშხითიდან. ეს ჩვენი ზრინჯაოს მეგობარი, მართლაც, რომ შეუღარებელი რამეა: ზენური ხვიებით მოვარაყებულ ხარჩოში ქორბუდა ირემი შემართულა ნახტომში. ახლა, რამბებს ყველა თავის ყოფილ პატრონზე, პატარა გორაზე რომ უპოვია სამუდამო განსასვენებელი: ასეთი თვალადი და ასეთი ტანადიო, ასეთი მოსარი და საომარი ყოყინის დამყემიო. რა დასანანია, რომ ადამიანებს ჩვენი ენა არ ესმით. რამდენ რამეს ვაიგებდნენ...

ჩვენმა „პატრონებმა“ ხვალისათვის სხვა საქმე შემოინახეს: სპილენძის პანანინა ქვანში ჩანკობილი მონეტები ფარშევანგებით, იალქნიანი გემებითა და მარტორქებით „ნაღვლის განძად“ მოიხსენიეს. მათ იკითხონ, თორემ ჩვენ ზარე ოთხი ნელია, ვისმენთ მონეტების მონაყოლს დიდი საქარავნო გზის, ალთან გამართული საბაჟოს, დუქნებისა და ქარვასლების, აქაური ალენ-მიწემობის შესახებ. ვის ქისაში არ არიან ნამყოფნი, თბილისის ზარაფხანაში მოჭრიდან მოყოლებული. ერთ მათგანს ვახტანგ VI-ის კარზე ნამყოფი რუსი ელჩებურ კი უნახავს, რომ აღარაფერი ვთქვათ, სომეხ ვაჭრებსა და ურიებზე.

05. 01. 1964.

ჩვენი ახალი „მთავარი პატრონი“ მხატვარი კარია, ახალგაზრდა და ნიჭიერი. (რობერტ თიბილაშვილი) მისგან განსაკუთრებულ ყურადღებასა და ზრუნვას ვგრძობთ. ჩვენს სამყოფელს საწვავი დაარქვას და განსაკუთრებული დარვის ქვეშ აგვიყვანეს. ჩვენგან ყველაზე ძვირფასები გარააკვებს და რკინის მძიმე კარადაში დაუდეს ზინა. ვიდრე იქ ჩამსყვდევდნენ, გამოსათხოვარი სალამო მოვუწყეთ... ყელმოღერებულებმა ზევრი ვიყინეთ, ვიმღერეთ და ვიმხიარულეთ. არადა, მართლაც, იშვიათი სანახავები არიან: ტანხატულები და ძვირფასი ქვებით მოოჭვილები, - ვერცხლის ქამრებზე მოგახსენებთ. აქ არიან მრავალნაირნი: ქართული საოქრომჭედლო და ჩრდილოკავკასიურ-დაღესტნური ჭედვის ხელოვნების ნიმუშები. გამოჩნდაკვების თაობაზე დიდად არ ნაღვლობენ, ირან საკუთარი თავის ფასი და ფიქრობენ, რომ მსგავსი სილამაზე ადვილად ხელმისაწვდომი არ უნდა იყოს. ჩვენ, დანარჩენებს კი გული გვწყდება, რომ მათ მშვენიერებას ყოველდღიურად ველარ ვიხილავთ.

დაგვავინყდა გვეთქვა: ჩვენი სახლი უკვე დიდი ხანია, ახალ შენობაში გადავიდა.

ვგრძობთ, ჩვენს უშუალო „პატრონს“ ძალიან შევუყვარდით. დილით, აღრიანად მოსულმა, ჯერ ჩვენ უნდა დაგვხედოს, დაგველაპარაკოს, (ამ საქმეში ზადალი არ ჰყავს), მოგვეფეროს და შემდეგ, მთელ დღეს უზარმაზარ დავთრებს ჩაჩერებია, ჩვენი დაბადების მონიმონებით სავსეს...

12.12.1976.

ჩვენს სახლში დიდი ალიაქოთია. პირზე ყველას არქეოლოგები აკურია. საწვავში ერთი ხელმარჯვე კარე შემოჰყავთ და ახალ თაროებს აკეთებინებენ. ამბობენ, ჩვენი რაოდენობა რამდენიმე ათასით გაიზრდება-ო...

სალამოსკენ ჩვენი ახალი „მთავარი პატრონი“ - ბატონი თამაზი (ლარაბიძე) შუა ასაკის სანდომიან ადამიანს - ბატონ ზიჯიკოს შემოუძღვა ჩვენთან, თაროები აჩვენა და ორივემ რაღაერ აქტებს მოანერეს ხელი. ყური მოვკარით, რომ ჩვენს სამოს ნაღვლიდან, მიქელანთ ვერხვებიდან მიემატენ ჯერ დერგები, - სფეროსებრი, კვერხისებრი, შავპრიალა, შემდეგ ქოთნები, კათხები, კოჭობები, - ლევა, მორუხო. შემდეგ უამრავი თუთუნისფერი ყუთი შინდისფერი თავსახურებით. ჯერ არ ვიყრით, შიგ რა ანყვია.

1987 წ.

ექსპონატები შეუღარებლები არიან!.. უნაპირო სსოვნას აჭარებენ გულით. მიწვალბულებს სევდა სულის უთუთქავთ. ზოგი სნორუპოვარი მეთომრის სატყვარია ან შუბისპირი, ზოგი კი - ნარჩინებული ქალბატონის საკინძ-საყურე, რორა შინდისფერთავსახურიანი ყუთებიდან ამოკრეფილი უამრავი ფერადი მარწვალი ნაირფერ მძივებდა ააბეს, ნარსულმა ჩვენს თვალნი სხვა სიყვადით იელვა. სარდიონის მძივებს, ალბათ, თაფლისფერთვალბანები აჭარებდნენ, ვიშერი თავისი ყოფილი პატრონის მაცვლისთვალბაზე მეტყველებს, ხოლო მსხვილმარწვალა მძივების ვირლიანდები, ალბათ, ძველი მისნებისა და ქურუმების კუთვნილებდა იყო.

ყველა ჭურჭელი, დერგებით დანყებული და პანანინა კოჭობებით დამთავრებული, ერთგულად ინახავს თიხის პირველ ოსტატთა სსოვნას. თვალნი უფვათ, მათმა სულებმა, მოზელილი თიხის კოშტისაგან რო-

გორ ამოიყვანეს ჯერ ძირი, მერე მუყრელი, როგორ პრონიალდენენ სამეთუხეო რგოლზე, როგორ დააძერწეს მშვენიერი ყურები, როგორ გამოიყენეს ფრჩხილი და ხის ჩხირები პირველი ორნამენტებისთვის. დღესაც გრძნობენ ამ მოქნილი ხელების სიღრმეს. ყური მოკვართ, ეს ჭურჭლები ჩვენთან მოსვლამდე ე. წ. „რესტავრატორის“ ხელში გადაიდა, რომელიც ნატეხებისგან აღადგენდა მათ და ახალ სიეროხლეს მთაბრავდა. როცა ჩვენს სამყოფელში ორი ვებერთელა ღერგი შემოაბრძანეს, (ჩვენი პატრონები მათ ადრე შინაგანად ხანისად მოიხსენიებენ), რომლებიც საკმაოდ მოზრდილი ნატეხებისგან იყო აწყობილი, ვიფიქრეთ, რომ ეს „რესტავრატორი“, ნამდვილად ძალიან გონიერი ვინმე უნდა ყოფილიყო. ხოლო, როცა ერთ მშვენიერ დღეს, თავის აღდგენილ ყურმილიდან დოქს შემოაპყვა ჩვენს უშუალო პატრონთან ერთად, აღმოჩნდა, რომ ერთი კაფანდარა გოგო იყო. მის ხელში გამოვლილოები ჰყვებინა, ისეთი თბილი ხელი აქვს, ნეტავ, კიდევ შეგვხვებოდესო. გავგუნდობით და, შინაურბანში, შემკონინებელს ვეძახით. ხომ არ ენციენბა, რომ გაიგოს?

09.07.1988

ამბობენ, ჩვენს დიდ სახლში შტატები გაიზარდაო. ალბათ, იმას გულისხმობენ, რომ ტიხრის იქიდან უფრო და უფრო გვიჭირს ხმების გარჩევა სიმრავლის გამო.

ზედა სართულის დიდ დარბაზში მუხეუმი დაწული ფერწერული ტილოების გამოფენა ეწყობა. ჩვენი მეგობრები გამოსაფენად მოამზადეს. ერთ მათგანზე, ზებური ხის ქვეშ მხატვრის სახლი შეყუყულა, ხოლო მეორეზე თვით ხმალოშემართული გიორგი სააკაძე დგას შუაგულ ბრძოლის ქარწყობაში. „დმიტრი ყიფიანი“, „ნრომის ტაძარი ხარაჩოვში“, „კლოობა ქართლში“ და კიდევ სხვები. გამოგიტყდებით და, როცათი გვშურს მათი, რომ თვალსაჩინო გოგო-ბიჭებთან შეხვედრის შანსი ეძლევათ. აქ, ერთად თავშეყრილებს, თითქოს გვაძინებდა ამა ქვეყნის ამოკლება, მაგრამ ასეთ ნუთნებში ურბად მულავენდებ ადამიანებთან უშუალო ურთიერთობის ჩვენი ფარული სურვილი. ამიტომ, სიტყვა „გამოფენის“ ხსენებისას გულები ლამის საგულედან ამოგვივარდეს იმის გაგებად, თუ ვის გაუღიმა ზედა. ჭორად ვიყრით, რომ „სახლში ყოფნა“, როცა ხნით, ყველას მოგვინევს. ბატონმა თამაზმა მუხეუმი ალორძინა და ქართლის რეგიონის კულტურის რეცტრად აქწია. ალბათ, ჩვენც ვნახავთ სამზეოს...

10.04.1989

დილით, ჩვეულებრივ, ბაზუკა მოგვესალმა და ფანჯრებიდან დილის ნიავი შემოუშვა. ყველამ შევნიშნეთ, როგორ მოგორავდა მის ვარდისფერ ლანკებზე წრემლები. სევდიანად შეგვათვალა და გავიდა...

ტიხარს იქიდან ნანყვეტ-ნანყვეტ ისმის: „რუსთაველის პროსპექტი, მხუთავი გაზი, ორლესური ნიჩბები, დაჭრილები, სისხლი!“

ნეტავ, ვინმე გვეტყოდეს, რა მოხდა!.. ჩვენც ხომ ამ ზედარული ქვეყნის შვილები ვართ!!!

„ჩვენი თავი ჩვენადვე გვეყვანის!“ ახლა დამოუკიდებელი საქართველოს შვილები გვქვია! ღმერთო, ნაღმა გვაჭარე!

ჩვენთან უკვე კანტი-კუნტად თუ შემოდის ვინმე. ყველას დავავინყდით. ტიხარს იქიდანაც იშვიათად ისმის საუბარი, ჩანს, ჩვენზე აღარავის ეფიქრება. „ბაზუკარ“ მონყენილი შეგვაკვლავებს ხოლომე თვალს და უსიტყვოდ გადის.

ერთ-ერთ შემოსვლაზე ხელში „გამარჯვების გზა“ უჭირავს და შემთხვევით, თაროზე შემოდებულს ცოკებს. მაშინვე ვერძობთ და ვიგებთ, თუ რა უბედურება გვჭირს. აღმოჩნდა, რომ ყველაფერი ერთად: ძმა-თა ომი, ლამის შიმშილი, უშუქობა, უგაზობა და ყველაზე რწდი – უსიყვარულობა.

ჩვენს ნუხილს საზღვარი აღარ აქვს. ეს ყველაფერი ხომ ჩვენც დაგვეტყო... ღმერთისგან და კარისგან დავინყებულები აღმოვჩნდით! დავიმტკვრეთ, დავობდით, დავნესტიანდით, ჩვენი სამყოფელის იატაკი, თანდათან, ჩავარდა, კედლების ბათქაშმა წვეს დაიწყო, ჭერი თავზე გავქრება! – ვგრძობთ, ერთმანეთის თვალნი ვილუპებით...

ჩვენს სამოსს დიდი ხანია, აღარავინ მომატებია. ვინც ვართ, ერთად ვიხარებთ უსასოზის თასში. ჩვენი დიდი სახლის რამდენჯერმე ძარწვამ, საყვარელი მეგობრების დაკარგვამ თავისი დიდი დაგვასვა.

ერთი სამსახური ამბავი გავიგეთ: ჩვენი უშუალო პატრონი, – ქალბატონი ლამარა ავად არის და ჩვენი დიდი სახლის მუშაკონები მის შეწვლას ვიღარ ახალბედა გოგოთი აპირებენ. ეს, თურმე, „ბაზუკას“ სურვილი უფილა. ნეტავ, როგორ ნავა ჩვენი საქმე?

ახალბედა გოგონა – ჩვენი „ახალი პატრონი“ „მთავარმა პატრონმა“ – ბატონმა რეზომ (ნოზაძე) შემოიყვანა ჩვენთან. გოგომ ერთი კი შეგვაკვლო დაფეთებული თვალები და ჩვენი მდგომარეობით გულმოკლული და თავისი მოვალეობებით შეშინებული, გარეთ გავარდა.

მართლაც, რა საწოდავად გამოვიყურებით... სადღა თაროებზე ჩვენი ამყად დგომა! ჩაფერულილები ვართ და ჩვენს ირგვლივ მძიმე სუნი ტრიალებს.

ტიხარს იქით დიდ დავთრებზე და გომის ბაზის შესახებ საუბრობენ. როგორც ვხვდებით, ჩვენი დიდი სახლის არქეოლოგი – ბატონი შიჭიკო დიდი რაოდენობით გვჩუქნის თიხის ჭურჭლის ნატეხებს საწიხურის გორა-ნამოსახლარადან.

ჩვენმა ახალმა „უშუალო პატრონმა“, (მზია ლომჯანიძე) ერთ მშვენიერ დღეს, თვით ქალაქის თავი დაგვაცენა თავს. ჩვენი მდგომარეობის ნახვის შემდეგ გადანყდა: ჩვენს სამყოფელს უნდა მოუარონ და უპატრონონ! ჩვენთვის მკურნალობის ხანგრძლივი პერიოდი იწყება, სრულ გამოჯანმრთელებამდე. იმედის სხივმა კი აფი დაიწყო...

ე. წ. „საწავის“ რემონტი დასრულდა. ჩვენი სამყოფელი ისე გაკაპნავდა, რომ ერთი სული გვაქვს, პირველად რომელი შევანიჭებთ შიგნით. იატაკსა და ჭერს ლაპლაპი გაუდის. კედლებზე ახალი თაროები გაუმართავთ. ქვედა იარუსზე, თაროებს ქვეშ, რკინის კარადები დადგეს, რათა შიგ ჩვენი ძვირფასი მეგობრები – დოკუმენტები და ფოტოები დააბინაონ.

ორკვირიან მკურნალობის კურსს გავდივართ. ჩვენს ახალ „უშუალო პატრონთან“ ერთად, ორი პირაკურული და ხელთათმანებიანი ქალი მოვიდა და სათითაოდ, ყველას ნამალი შეგვიშაპუნეს. ვაი, თქვენს მტერს დაემართოს, რა იმ ორ კვირაში ჩვენს მღრნელებსა და მკენარებს დაემართათ! – ერთიანად განყდნენ. ორი კვირის თავზე კარანტინი დასრულდა და ჩვენც ხარბად დავინყეთ ფანჯრებიდან შემოსული მაროხლებელი პაერის შესუნტევა. საწავში სათითაოდ შეგვაბრძანეს და ჩვენთვის განკუთვნილი ადგილი მიგვიჩინეს. მართალია, ამით ძველი მეზობლობა დაირღვა, მაგრამ ახლა გვარ-ტომობით ვართ დალაგებულნი და თუ ვინმე მოგვენატრება, გადავძახებთ ხოლომე.

პირველივე ღამეს ძალიან ვიწინეთ: საქმე იმაში იყო, რომ ახალი სასიგნალიზარო მონყობლობა დაგვიყენეს, ზემგრძობნარე. პატარა გაფარუნებზე კი განგაშს ტეხს. ჰოდა, ზედ ღამის სამ საათზე, მეზობელი დარბაზიდან ჩვენი კარის ღრიალში ნრუნუნა შემოძვრა. გაიბრძინა თუ არა, ატყდა ერთი ვაი-ჟი. პოლიციელებმა ჩვენი „უშუალო პატრონი“ სახლიდან მოიყვანეს, ჩვენი სამყოფელი გააღებინეს, ექმნეს, მაგრამ განგაშის მიზეზს ვერ მიაკვლიეს. საწოდავი ნრუნუნა დიდი თეთრი კარადის უკან გაჭრუნულიყო და აპრეხილი წხვირის წვერი მოუჩანდა. უშედეგო ძებნის შემდეგ, პოლიციელები ნავიდნენ. ამ ჩვენმა გმირმა დრო იხელოთ და მოხერხებულად გაძვრა გარეთ. ისევე ატყდა ერთი ვაი-უშველებელი, ისევე მოვიდნენ, მაგრამ კვლავ ვერაფერი ნახეს. შენუხებულებმა, ჩვენი დიდი სახლის კართან დილაამდე წოწხალი დარწვა დააყენეს.

04. 09. 2010

რიწხონობით, მართლაც, რომ დავიკვიხნით. კარგა ხანია, 97 ათასს გადავრდით. ჩვენს უშუალო პატრონს უკვე ძალიან ვუყვარვართ. იმდენი ინვალა ჩვენი გადარჩენა-გამოჯანმრთელებებისთვის, რომ ვერც კი მიხვდა, ისე გავხდით მისთვის ძვირფასები.

ჩვენი დიდი სახლი „ახლებით“ აივსო. ვინძლო, ყველაფერი სასიკეთოდ ყოფილიყოს!..

ავვისტოს შვიდი... დეე, მენატრები! მიყვარხარ, დეე!

გიორგი ჩახიბიძე

კამკამა რღან თეთრი მტრედები ეშვებან. გზა სისხლისფერი ხვერდით შემოსილია. ჰაერში სევდის სუნი ტრიალდება. ქოვრება ზინძში ჩაძირულა, ოცნებას სძინავს. რწმენას მხოლოდ მზის სხივი შერჩენია. მზე კი უსასრულოდ გარინდებულია...

აღმართი აიარა შავ თავსაფრიანმა ქალმა. ქუხილი განსმა, სულმა თრთოლვა ატყა... რქემლი მოერია ქარს. მინა, ჩვენი მინა, ქართული მინა!

- აქ ვარ, დეე! ჩვენი მინა, სამაჩაბლოა, თქვენია, ხალხნო, თქვენთვის ვიბრძვი, ვერ მოგვერევა მტერი!

საით მიდიან ფრთებგანიერი თეთრი მტრედები?! დაილაღნენ მშვიდობის ნაჭვრანში გულჩახახრობილნი.

- ოდესღარ ომი მორჩება?! - იკითხავენ და უსასრულო სივრცეს გაპყურებენ.

- ღმერთო, რისთვის?

ჭურვი გავარდა, ავარდა სული, ჩამოვარდა მტრობა და შური.

- ძმები ვართ, ერთმორწმუნენი... რისთვის ვიბრძვით? ვისთვის? ნუთუ, მინაა ომის მიზეზი?!

გავარდა ჭურვი, ომის საშინელი სუნი დატრიალდა!.. გრგვინვა, ღრიალი, შფოთი, ტირილი, დახეული შავი ლეჩაქი, მჭირალი ჩვილი:

- მამი, ნუ მტოვებ მამი! გეძახი, მოდი!

სად მიდის გზა? სად არის ხსნა? ომია! ომია! ომი!

ქალმა აღმართი აიარა. უკან ჩამოიჭოვა სისხლისფერი გზები. დაეშო, აჭირდა დედა: „სად არის ვახტანგი?“ - არ არის? არ არის? სად არის?!

გავარდა ჭურვი... ავვისტო, შვიდი... ნის-

ლისფერი სევდა ჩამოვიდა შორეთის გზიდან. გადალახა ზაფხულის ვრცელი ვაკეები. აზრობდა ქარი, ანთო ქრებლი. შემოჭრეს ზარებმა, ჩახაშეს აკივლებული ხალხის ხმა... ინგრევა გორი, ქართლი ინგრევა!

- ვინ არის მტერი? - გრგვინავენ ვებრთელა ურალის მთები. ზოროტეებს ისვრინ კავკასიონისაკენ. ტირის საზრალო ქალი. ზინავს იარაღი. ზრძოლის ველზე ერემა

გმირი ჭარისკაყრი და მწვანე ზაღახში ეფლოზა. ჯერ კიდევ რქახალია, მკვდარი არ არის, ამჯერად, მკვდარი მტერია.

ჩრდილოეთის მზე ჩაესვენა. რეკავს ტელეფონი:

- ვახტანგ, მიპასუხე!

- დეე, სამშობლოს ვკირდები, მამაჩემით, მერ მას შევენირე! ნუ გეშინია, დეე! მუდამ შენთან ვიქნები, რომერ მოვკვდე, მაინც სულ შენთან ვიქნები. რა არის გარდაცვალება? ეს ხომ შევბაა, ყველაზე დიდი თავისუფლება. უსასრულობას შევერთდები, მერე ვიფრენ, როგორც მშვიდობის თეთრი მტრედი. მე უფალთან ვიქნები, სიყვარულით სავსე მოვკვდები. ხომ გიყვარვარ? ხომ გყავარ გულში? მამ, მე სულ შენთან ვარ... ჰაერს რომ შეისუნთქავ, ის ჩემი სუნთქვა იქნება და წას რომ შეხედავ, იქ მე ვიქნები.

როცა სამშობლოს მინას დახედავ, გავახსენდები, რომ მისთვის ვიბრძობდი. ამ მინაზე ამოსული მწვანე ზაღახი ვიქნები. ზამთარში შენი სარკმლის ფიფქი და ასე, სულ ერთად ვიქნებით.

გავარდა ჭურვი...

- რა არის ომი? - კითხულობს ჰატარა, უსახლოკარო გოგონა და მჭირალ დედას რქემლებს ნმენდს.

- ომი ჭოჭოხეთია, ომი თეთრი მტრედებისა და შავი ყორნების ზრძოლვაა, შვილო.

- რად გვინდა ომი?

- არ ვიყრი, შვილო, ეს ადამიანთა უსუსურობის გამოვლინებაა.

- ვინ არის მტერი?

- მტერი ისაა, ვინც იმას გართმევს, რარ შენია.

გავარდა ჭურვი!.. ზაღახზე უსულს სხეული დევს... სწორედ, ახლა დაიბადა ახალი მტრედი. ქარი გააპო, გაიქროლა, მიინევა და ნელ-ნელა ზერისკენ. შემდეგ, უკანასკნელად მოტრიალდა და დანგრეულ სამშობლოს თვალი შეავლო. ღრმად ჩაისუნთქა ჰაერი და ჰაერშივე გაიფანტა, უსასრულო სივრცე მოიქცა და მშვიდობის მოყვარული სიმშვიდეს შეუერთდა.

ეს იყო ვახტანგ გზირიშვილი.

საზოლოოდ გავარდა ჭურვი და ომი დამთავრდა. კიდევ ერთხელ, გმირების სისხლით მოირწყა მშობლიური მინა. საფლავის ქვეშ დაენერა გმირი - სამშობლოსთვის შენირული. გოდებდა შვილმკვდარი დედა. ლორწოვანად და უფალს მისი შვილის ნათელს ავედრებდა... სარკმელთან თეთრი მტრედი ღუღუნებდა:

- აქ ვარ, დეე!

დასრულდა ომი. დასრულდა რხელი ავვისტო. ოქროსფერმა შემოდგომამ მოიქცა საქართველო. შემოდგომას მოჰყვა ზამთარი, მავრამ ყოველ დროს მოჰყვება გაზაფხული და თეთრი მომავალი.

ღუღუნებს მტრედი:

- მიყვარხარ, დეე!

გმირი

იდგა, ვით ძელქვა ნამეხი, ვერ ზოგინობდა საჭანა. სახელი მისი - ვამეხი, იწოდა ლელოს გაჭანა. ვაგლახ, რომ გმირის სიწოქხლე შემოკლდა ჰეპელასავით... სხეულმა სული გაუშვა ზერაში, ხელის სავსავით.

ალეკო ლონღაძე

ასე რამ დაგვანჩავა?!

ნისლი შეჭარულა რამდენი, (ნისლი ფიქრიაო მთების), დარდი მოგვდებია ფითრივით, მიყუჩდა არაგველთა ხმებო. აღარე ლუხუში სჩანს, არე ლელა, მხოლოდღა ლელთ ლუნია ფხიზლომს, სივრცეებს მოჰკვივის სანათა, ქართველებს საზრძოლველად გვიხმომს. სვავები გვიკორტნიან ქართლის გულს, (მერედი დაგვრჩენია რაიერ), ძალა აღარ შეგვეს მორევის, ხელი ავუქნით მაინერ.

სათუნა ჩიტაძე

მაყვალა ხაჩიძე

მანანა დანგაძე

* * *

* * *

ჩემი სამშობლოს გმირო, ზვარაკო, მტრის ტყვიას როგორ არ შეუშინდი! მინდა, გეფერო, გელაპარაკო, მაგრამ ვერ გხედავ, ჩამონვა ზინდი... ღვთის საუფლოში დაინნადრე, მე კი შენს სამშო საფლავს დავყურებ, არ ამჯობინე და არ ინატრე სატრფოს გული და მისი საყურე! რა ვუყოთ, გმირად გავზარდა დედამ და შეასრულე შენი მისია... რის საყვედური, მადლობას ვბედავ, შენი სიწოქხლე ქების ღირსია. ღმერთს დაუბთია შენთვის სანთელი შენი სამშობლოს გმირო, ზვარაკო, იძინე მშვიდად, გედვას ნათელი, მერ რომ სიმშვიდით გელაპარაკო...

ავვისტო რად აენთო სისხლისფერი მზეებნით, ავბეღითი დღეების უტყვი სამიზნეებნით... სისხლის ნვიმით ნაპურებს მამულს, ვუშოერ შორიდან, სანთელს, ლორევა-ნაპკურევს გმირი ძე თუ მომიტანს... დარდმა გადაიარა გულზე, მორიგ გოდებდა, ჰირგახსნილი იარა მარად მოგვავონდებან!